

Т. І. Єгорова-Гудкова
к.е.н., доц.

СТРУКТУРНА КРИЗА ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ЕКОНОМІКУ КРАЇН

Сучасні процеси управління здійснюються в умовах сингулярності, поняття, що було обґрунтовано та впроваджено наприкінці двадцятого сторіччя та свідчить що починаючи з 2015 року період біфуркацій або кризових явищ є практично безперервним і не вийшовши з однієї кризи людство буде входити в іншу [1; 2]. Що і підтверджується наслідками глобальної економічної кризи вже з 2008 року, яка розпочалася як структурна криза будівельної галузі США, що практично завжди супроводжується іпотечною кризою.

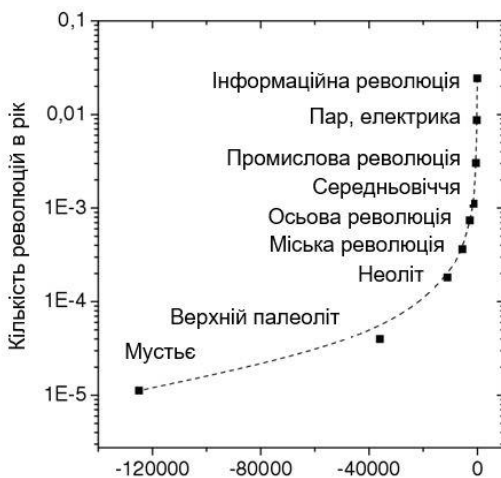

Рис. 1. Сингулярна вертикаль Снукса - Панова [1; 2]

Протидія розповсюдження кризових явищ передбачає використання сучасних теоретичних підходів та системного погляду на кризу як унікальне системне явище. Будь-яка система має власні метричні характеристики та структурно може бути представлена

сукупністю інваріантів (атракторів) та варіацій. Згідно Сороко Е. М., «Інваріант – структурний ставлення, узагальнений кількісний або якісний індикатор, що зберігається в ході деяких перетворень, перетворень, змін тієї системи, яку характеризує. Варіації – елементи системи, що змінюються «При виробленні управлінської стратегії або коректувальною установки, коли об'єктом управління або корекції виступає складна система, що самоорганізується, важливо розрізнати, що повинно бути змінено, перетворено (варіації), а що має залишатися незмінним, які не підлягатимуть перетворенням, уточнюватися, посилюватися (інваріанти). ... Інваріантний аспект будь-якої системи – її структура, яка завжди має певний рівень різноманітності. За допомогою його гармонізації система отримує нерівноважний стан, необхідне для ефективної своєї життєдіяльності. Тим самим вона знаходить оптимальний режим існування, що відрізняється функціональним якістю. ... Узагальнені золоті перетину суть інваріанти, на основі і за допомогою яких в процесі самоорганізації природні системи знаходять гармонійне будова, стаціонарний режим існування, структурно-функціональну ... стійкість» [3]. Ігнорування міри (сумірності) як найважливішої характеристики систем або цілісних об'єктів призводить до спотворень в науці і практиці, погіршує якість управління на всіх рівнях ієрархії управління складною системою провокуючи виникнення диспропорцій і кризових ситуацій [4].

Структурно криза це порушення пропорцій в економіці країни. Вона може привести до рецесії, яка завжди є особливо болючою для країн з надмірно відкритою та «сировинною економікою». Розповсюдження структурної кризи залежить від наявності та розвиненості рівнів вертикальної та горизонтальної інтеграції в економіці країни, а також технологічного рівня розвитку промисловості. Так, наприклад, в Україні переважно діють підприємства III та IV технологічних укладів, їх часта складає у межах 95 %, до V-го технологічного укладу відносяться до 4 % а доля підприємств, що можна віднести до шостого практично відсутня [5].

Найбільш низькі темпи розповсюдження явищ структурної кризи та кризових явищ усіх видів взагалі можна відстежити за умов діяльності ТНК [6]. Протидія кризі на всіх рівнях ієрархії управлінської системи має розпочинатись із створення, також

ієрархічної, системи економічної безпеки держави, що є відкритою, складною та нелінійною. «Великі системи вимагають до себе комплексного, міждисциплінарного підходу, як то чітко видно в кібернетиці, системотехніці, науках про Всесвіт і про Землю і т. ін. Саме тому вчений все частіше змушений вдаватися до узагальнених, укрупнених моделей і програмам, а з ними і до образів, як до засобів такого укрупнення» [7]. Одним із основних завдань запобігання розповсюдження кризи є проєктування системи економічної безпеки держави із забезпеченням її структурно-функціональної стійкості [8].

Обґрунтування сутності, діагностика виду кризи на підставі класифікації та чинників виникнення криз, розвиненість системи економічної безпеки держави та її проєктування на підставі інваріантно-варіаційного підходу сприятиме впровадженню ефективних антикризових заходів. Одним із основних завдань економічної безпеки має бути забезпечення структурно-функціональної стійкості системи, щодо протидії кризи та мінімізації розповсюдження її негативних наслідків на всіх рівнях системи. Визначення теоретичних аспектів інваріантно-варіаційного складу системи економічної безпеки держави задля окреслення контуру проєктування заходів щодо протидії кризи має стати наступним кроком дослідження.

Список використаної літератури

1. Snooks G. *The Dynamic Society: Exploring the Sources of Global Change*. Routledge, 1996, 175 p.
2. Panov A. D. 2005. Scaling Law of the Biological Evolution and the Hypothesis of the Self-consistent Galaxy Origin of Life. *Advances in Space Research*. 2005. 36 (2): 220–225.
3. Сороко Е. М., Єгорова-Гудкова Т. І., Цай Бей. Формування фінансової моделі економічного зростання: міра, вимірювання та математичні константи. *Фінансова система країни: Тенденції та перспективи розвитку* : збірник наукових тез V Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції (м. Острог, 11–12 жовтня 2018 р.) Видавництво національного університету «Острозька академія», 2018. С. 62–64. URL: https://nubip.edu.ua/sites/default/files/u295/s_437_tezy_fin_systema_2018_web.pdf
4. Сороко Е., Єгорова-Гудкова Т., Кригін А. Інноваційне управління якістю в умовах проєктування природоподібних складних систем:

- самоорганізація та метричні підстави. *Контроль і управління в складних системах* : матер. XV Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Вінниця, 16 жовтн. 2018 р.) ВНТУ, 2018. URI <http://ir.lib.vntu.edu.ua/bitstream/handle/123456789/22758/134.pdf?sequence=1>
5. Неустроев Ю. Г., Єгорова-Гудкова Т. І., Острянюк В. В. Аналіз впливу цифровізації економіки на систему економічної безпеки держави. *Вчені записки Університету «КРОК»*. 2020. № 4 (60). С. 157–164.
  6. Єгорова-Гудкова Т. І. Протидія кризі: вплив проєктного управління, планування та маркетингових досліджень. *Ринкова економіка: сучасна теорія і практика управління*. 2022. Том 21. № 2 (51). С. 40–41. URL: <http://rinek.onu.edu.ua/issue/view/16397>; DOI: [https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.2\(51\).274363](https://doi.org/10.18524/2413-9998.2022.2(51).274363)
  7. Pitirim. A. Sorokin. *Social and Cultural Dynamics : A Study of Change in Major Systems of Art, Truth, Ethics, Law and Social Relationships... Extending Horizons Books*; Revised edition, 1957. 720 p.
  8. Arkadi Sukhorukov, Tetiana Yehorova-Hudkova, Olha Sukhorukova, Yuriy Neustroev, Nataly Zghadova, Yuriy Rabotin *Economic security of state: diagnosis, design and stability of system. Ad Alta. Journal of interdisciplinary research*. 2022. Special Issue (12/02-XXX). P. 81–86.